

Uniwersytet
Wrocławski

POJĘCIE PRZESTĘPSTWA i JEGO STRUKTURA

mgr Monika Czechowska

Katedra Prawa Karnego Materialnego

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii UWr

DEFINICJA PRZESTĘPSTWA

Przestępstwo może być rozumiane jako fenomen sprowadzający się do:

- 1) rzeczywistego zdarzenia o bliżej nieokreślonym faktyczno-formalnym charakterze, określanego w języku potocznym jako „przestępstwo” w sposób zasadniczo dowolny (**realne ujęcie potoczne**)
- 2) rzeczywistego zdarzenia o ściśle określonym charakterze (stwierdzonego przez właściwy uprawniony organ), określanego w języku prawnym i prawniczym (**realne ujęcie karno-procesowe**)
- 3) teoretyczno-prawnej konstrukcji odnoszącej się do abstrakcyjnie ujmowanego czynu przestępnego (**abstrakcyjne ujęcie karno-materialne**)

DEFINICJA LEGALNA

Obowiązujący k.k. **nie zawiera definicji legalnej** przestępstwa, jednakże można ją zrekonstruować na podstawie przepisów k.k.

- Z **art. 1 § 1 k.k.** wynika, że przestępstwem jest czyn zabroniony pod groźbą kary przez obowiązującą ustawę karną, przy czym art. 115 § 1 k.k. wyjaśnia, że czyn zabroniony to zachowanie, którego znamiona zostały określone w ustawie.
- Z **art. 1 § 2 k.k.** wynika, że przestępstwo musi być czynem społecznie szkodliwym w stopniu wyższym niż znikomy
- Z **art. 1 § 3 k.k.** wynika, że przestępstwem jest tylko czyn zawiniony

REKONSTRUKCJA DEFINICJI

Przestępstwem jest czyn człowieka zabroniony pod groźbą kary przez obowiązującą ustawę określającą jego znamiona, zawiniony i społecznie szkodliwy w stopniu wyższym niż znikomy

ART. 7 k.k.

§ 1. Przestępstwo jest zbrodnią albo występkiem.

§ 2. Zbrodnią jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3 albo karą surowszą.

§ 3. Występkiem jest czyn zabroniony zagrożony grzywną powyżej 30 stawek dziennych albo powyżej 5 000 złotych, karą ograniczenia wolności przekraczającą miesiąc albo karą pozbawienia wolności przekraczającą miesiąc.

J. Giezek:

Przestępstwo - zachowanie się człowieka będące czynem, realizującym znamiona określone w ustawie karnej, naruszającym przy braku jakichkolwiek okoliczności usprawiedliwiających normę sankcjonowaną, czyli formalnie bezprawnym, społecznie szkodliwym w stopniu wyższym niż znikomy, a zatem karygodnym, zawinionym, zagrożonym karą w ustawie.

J. Warylewski:

Przestępstwo - czyn kryminalnie bezprawny (zakazany przez prawo karne), tzn. objęty formalnym zakazem karnym i nieobjęty kontratypem, społecznie szkodliwy w stopniu więcej niż znikomy i zawiniony.

Ł. Pohl:

Przestępstwo - zachowanie się człowieka będące czynem, a ponadto czynem zabronionym pod groźbą kary, bezprawnym, karygodnym, a więc społecznie szkodliwym w stopniu większym niż znikomy i zawinionym.

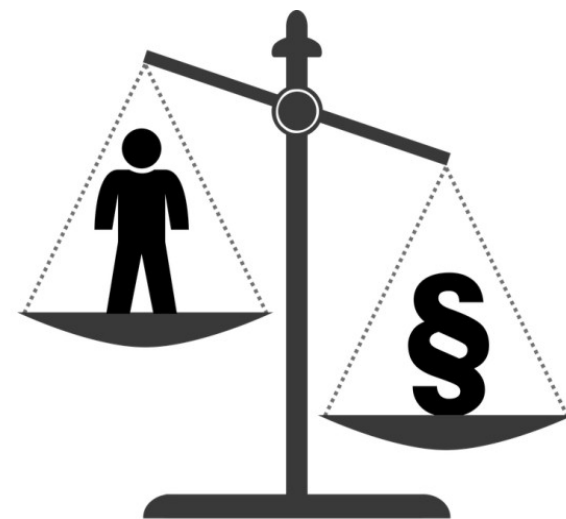
A. Zoll:

Przestępstwo - zachowanie się człowieka podjęte w sytuacji możliwości psychicznego sterowania, a więc będące czynem, który narusza normę sankcjonowaną, w sytuacji braku okoliczności wyłączających bezprawność czynu, a więc będące czynem bezprawnym, realizującym wszystkie znamiona opisu typu czynu zabronionego pod groźbą kary, przy braku okoliczności wyłączających karalność, a więc będące czynem karygodnym, podjętym w warunkach, w których od człowieka zdolnego do przypisania mu winy (dojrzałego i poczytalnego) można było wymagać zachowania się zgodnego z nakazem lub zakazem prawa, a więc będące czynem zawinionym.

STRUKTURA PRZESTĘPSTWA

- 1) **czyn** człowieka
- 2) **zabroniony** przez ustawę karną
- 3) **bezprawny**
- 4) **zawiniony**
- 5) społecznie szkodliwy **w stopniu wyższym niż znikomy**

ANALIZA ELEMENTÓW SKŁADAJACYCH SIĘ NA STRUKTURĘ PRZESTĘPSTWA

CZYN

- Przestępstwo może popełnić **jedynie człowiek zdolny do zawinienia**
- Tylko takie zachowanie (działanie lub zaniechanie) człowieka może pretendować do roli przestępstwa, które jawi się jako **jego czyn**

KONCEPCJE CZYNU:

- **Naturalistyczno – kauzalna** (W. Wolter)
czyn jako wynikające z impulsu zachowanie się człowieka – jest psychicznie kierowaną aktywnością woli w postaci kompleksu ruchów zewnętrznych [działanie] albo w postaci zahamowanych ruchów zewnętrznych [zaniechanie]
- **Socjologiczna**
czyn jako fragment aktywności sprawcy wyodrębnionej z całokształtu jego zachowań w społeczeństwie
- **Finalistyczna**
czyn jako takie ludzkie zachowanie, które powstało pod wpływem aktywnej roli świadomości

J. Giezek:

Godząc się na pewne uproszczenie, można by przyjąć, że **czynem jest psychicznie sterowane zewnętrzne zachowanie się człowieka**

Każde przestępstwo jest czynem, ale nie każdy czyn jest przestępstwem

Jakich kategorii zachowań nie można uznać za czyny?

- 1) odruch bezwarunkowy
- 2) czyny zautomatyzowane
- 3) zachowania zrealizowane w wyniku oddziaływania tzw. przymusu bezwzględnego (*vis absoluta*)
- 4) przyczyny wewnętrzne np. szok, ruchy w trakcie głębokiego snu, ruchy epileptyczne
- 5) brak ruchu na skutek braku fizycznej możliwości jego wykonania

MATERIALNA CECHA PRZESTĘPSTWA **(społeczna szkodliwość czynu)**

Art. 115 § 2 k.k. – przy ocenie stopnia społecznej szkodliwości sąd bierze pod uwagę **rodzaj i charakter naruszonego dobra, rozmiary wyrządzonej lub grożącej szkody, sposób i okoliczności popełnienia czynu, wagę naruszonych przez sprawcę obowiązków, postać zamiaru, motywację sprawcy, rodzaj naruszonych reguł ostrożności i stopień ich naruszenia** (**koncepcja przedmiotowo – podmiotowa**).

ASPEKT:

- ♦ JAKOŚCIOWY – odpowiedź na pytanie, czy czyn w ogóle jest społecznie szkodliwy
- ♦ ILOŚCIOWY – odpowiedź na pytanie, jaki jest stopień społecznej szkodliwości

Uniwersytet
Wrocławski

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2000 r., WKN 45/99

nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, który pozbawiony jest cechy społecznej szkodliwości. Tego rodzaju przypadek w postępowaniu karnym należy traktować analogicznie jak wystąpienie okoliczności określonej w art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k., to jest, że sprawca nie popełnia przestępstwa

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN ZABRONIONY

Art. 115 § 1 k.k. – przestępstwem jest czyn zabroniony czyli zachowanie się człowieka o znamionach określonych w ustawie karnej.

Warunkiem realizacji przez czyn znamion czynu zabronionego jest naruszenia nakazu lub zakazu zawartego w normie sankcjonowanej.

BEZPRAWNOŚĆ

- sprzeczność zachowania z obowiązującym prawem lub normą prawną
- sąd relacjonujący, wyrażający sprzeczność między faktycznym zachowaniem się człowieka a tym zachowaniem, które ustawa określa jako nakazane, albo też wyrażający zgodność między faktycznym zachowaniem się człowieka a zachowaniem, które ustawa określa jako zakazane (W. Wolter, *Nauka o przestępstwie*, Warszawa 1973, s.101)
- sprzeczność z normatywnym wzorcem zachowania stworzonym przez ustawodawcę, a mówiąc precyzyjniej z normami sankcjonowanymi przez niego określonymi, celem regulacji zaistniałych stosunków społecznych

PRZESTĘPSTWO JAKO CZYN ZAWINIONY

Art. 1 § 3 k.k. – nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

Zasada odpowiedzialności tylko za czyn zawiniony.

Przesłanki przypisania winy:

1. podmiotowa zdolność sprawcy do ponoszenia odpowiedzialności karnej warunkowana osiągnięciem określonego wieku (dojrzałość) oraz niezakłócona patologicznymi czynnikami zdolność do rozpoznania znaczenia czynu lub pokierowania swoim postępowaniem (art. 10 i 31 k.k.)
2. rozpoznawalność bezprawności (art. 30 k.k.) i brak usprawiedliwionego błędu co do okoliczności wyłączających bezprawność albo winę (art. 29 k.k.)
3. wymagalność zgodnego z prawem zachowania